

Beelddenker

in het voortgezet onderwijs

Tinke Verdoes

Beelddenker in het voorgezet onderwijs

Tineke Verdoes

ISBN 978 90 8850 700 7

NUR 840

© 2019 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, *Stbl.* 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, *Stbl.* 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich te wenden tot Uitgeverij SWP (Postbus 12010, 1100 AA Amsterdam-Zuidoost).

Voor Bas, Fieke, Amke en alle andere jongeren die hun weg moeten vinden
binnen het huidige voortgezet onderwijs

Inhoudsopgave

1	Kennismaken met beelddenken	11
	Geboren als beelddenker	12
	Informatie verwerken	13
	Taaldenken versus beelddenken	13
	De sterke kanten van de beelddenker	14
	De zwakkere kanten van de beelddenker	15
	Ben ik een beelddenker?	15
	Kennismaken met beelddenken in het voortgezet onderwijs	18
	Voordelen van snel kunnen denken	19
	Beelddenken is vooral een probleem binnen ons talige onderwijs	21
	Sorteergedrag van een beelddenker	21
	Spraakwaterval	22
	Tijdsbesef	23
	Eigen werkelijkheid	25
	Associëren	26

2	Het (beelddenkende) brein	28
	Je brein in beeld	28
	Leren met je linker- en je rechterhersenhelft	30
	Informatie verwerken	33
	Wat zijn prikkels die door de hersenen geselecteerd worden en voorrang krijgen?	
	Welke eerst?	34
	Hoe werkt je geheugen?	34
	Inzicht krijgen in je leerproces, dus in je executieve functies	36
	Executieve functies ingedeeld in denkvaardigheden en gedrag	37
	Zeg eens eerlijk!	39
	Je brein in de puberteit	45

3	Studievaardigheden voor beelddenkers	48
	Waarom moet je leren?	48
	Hoe je dingen leert	49
	Huiswerk plannen vanuit overzicht	55
	Maak tijd voor je huiswerk	55
	Omschakelen om te gaan leren	57
	Grote en kleine studietips voor beelddenkers (en iedereen die er baat bij heeft)	60
	Sneller en beter leren: gebruik die kwabben!	75
4	Me, Myself and I	83
	Overprikkeling? Wat helpt?	83
	Een gevoelige kant	85
	Aandacht alsjeblieft!	87
	Voorwaarde voor motivatie	89
	Perfectionisme	90
	IQ zegt ook niet alles	92
	Iedereen heeft een talent	93
	Hyperfocus	94
	Wat jij kan, kan ik ook...	95
	'Het lukt' versus 'het lukt niet' – de keuze is aan jou	95
	Een kijkje in andermans keuken	99
	Tips en trucs voor nieuwe vrienden	100
	Zes tips: zo maak je de juiste profielkeuze	104
5	Tips voor docenten van beelddenkers	106
6	Tips voor ouders van beelddenkers	108
7	Gebruikte literatuur	109

Zelf vind ik dat de term beelddenken het echte denken in beelden tekortdoet. De meeste beelddenkers zijn sensitieve belevers en denkers en ze nemen de wereld multizintuiglijk waar (geluid, beeld, gevoel, geur, herinnering). Om het boek leesbaar te houden, houd ik het toch op beelddenken.

Tineke Verdoes

1

Kennismaken met beelddenken

Anna staart naar een witte pagina in haar schrift. Ze weet dat ze moet beginnen met haar huiswerk, maar heeft even geen idee waar of hoe te beginnen. De gedachten in haar hoofd razen voorbij en lijken moeilijk te pakken of op te schrijven. En dit terwijl ze haar ouders zo heeft beloofd haar best te doen tijdens de huiswerkbegeleiding. Ze krijgt het er warm van. Als ze naar rechts kijkt, ziet ze dat het met Timo niet beter gaat. Timo draait op zijn stoel heen en weer. Anna kent Timo al vanaf de kleuters. Ze glimlacht naar hem. Ze bedenkt dat ze hem later op de middag kan vragen om samen naar huis te fietsen. Ze moeten immers dezelfde kant op. Oeps, nu gaan haar gedachten weer met haar op de loop. Opletten nu! Ze begint met het draaien van haar enkels. Van haar oom leerde ze dat dit een goede manier is om je hersenen 'aan te zetten'.

Timo draait zich om naar Anna. Hij trekt een gekke bek. Hij heeft heus wel door dat ze er niet bij is met haar gedachten. Hij weet dat ze dit vervelend vindt, maar kan het niet laten haar te plagen. Deze afleiding is nog meer welkom, omdat hij zelf iets moet doen dat hij erg moeilijk vindt. Het frustrleert hem en doorzetten is op dit moment lastig, omdat hij geen idee heeft **waarom** hij dit moet leren. Hele gesprekken heeft hij erover met zijn ouders. Balen hoor, nu zit hij opgescheept met een huiswerkklas. Hebben ze dan niet door dat hij wel wat

beters te doen heeft in zijn vrije tijd! Ach, ze hebben de laatste tijd wel vaker een woordenwisseling. Zijn moeder wijt het aan zijn puberteit. Gatver, wat haat hij dat woord: puber. Zeker omdat er een bepaalde klank in haar stem doorklinkt als ze het gebruikt. Kun je deze fase niet gewoon overslaan? Hij haat het om zich alleen te voelen, hij vindt de sensaties in zijn lichaam vervelend en weet zich vaak geen houding te geven met zijn groeiende lichaam. Wanneer de huiswerkbegeleider de zaal in komt lopen, duikt hij snel zijn boeken weer in. Hij weet ook wel dat even doorbijten het beste is.

Anna en Timo zijn natuurlijk maar verzonnen personen, maar hun ideeën en gevoelens zijn echt. Misschien heb jij ze ook wel of ga jij jezelf in een van de andere jongeren herkennen.

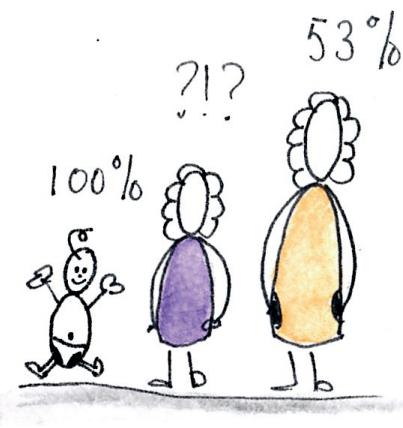
Anna en Timo zijn net als de andere jongeren in dit boek sensitieve belevers en denkers. In de literatuur worden ze ook wel beelddenkers genoemd. Je kunt dit aan de buitenkant niet zien. Beelddenken gebeurt vanbinnen en geheel automatisch. Ze hebben er ooit in het verleden onbewust voor gekozen om op deze manier informatie te verwerken.

Omdat je het echter niet kunt zien en het automatisch gebeurt, spreken de volwassenen in je omgeving er vaak niet over. Het kan ook zijn dat ze geen idee hebben van het bestaan van sensitieve belevers of van beelddenken. Er zijn zelfs mensen die zeggen dat het niet bestaat, omdat je het moeilijk wetenschappelijk kan bewijzen. Dit kan soms lastig zijn. Zeker wanneer je probeert woorden te vinden voor wat er bij jou in je hoofd gebeurt.

Dit boek zal jou en je omgeving helpen om woorden te vinden, je de mogelijkheid bieden een beeld van jezelf te vormen en je voorzien van tips en trucs. Laten we kennismaken met beelddenken.

Geboren als beelddenker

We worden allemaal geboren als beelddenker. Als baby hebben we immers geen gesproken of geschreven taal. Jonge kinderen hebben beelden nodig om taal te leren. In de peuter- en kleuterfase word je gestimuleerd om woordjes te leren en die na verloop van tijd ook zelf te gaan gebruiken. Klanken worden gekoppeld aan beelden. Het bed waarin je ligt, hoort bij de klanken b-e-d. Je leert wat er wordt bedoeld bij het uitspreken van woorden en zinnen. Op een gegeven moment roept een bekende klank (slapen) een bepaald beeld op (bed). Doordat je als kind dit beeld weer kan oproepen, ben je in staat om het woord dat bij een bepaald voorwerp hoort, te koppelen aan het beeld dat jij ervan hebt. Pas wanneer je in je hoofd de vertaalslag hebt gemaakt, kun je horen wat er echt gezegd wordt. Op deze manier leer je als kind steeds meer woordjes en plaatjes aan elkaar te koppelen.

Als jong kind leer je van de volwassenen om je heen. Je doet de klanken na die je van hen opvangt en past daarbij al lerende het ordeningsprincipe van volgorde toe. Luister maar eens om je heen. Wat jonge kinderen vertellen komt in volgorde vaak overeen met hoe de volwassenen het vertellen. Meestal is dit op volgorde van tijd: taaldenken. Wanneer dit proces zich goed ontwikkelt, gaat het denken in beelden (beelddenken) steeds verder over in taal (taaldenken). Dit gebeurt echter niet bij iedereen.

Vanaf het vierde levensjaar ontwikkel je onbewust een voorkeur voor een van de beide manieren *van informatie verwerven en verwerken*. Rond het tiende jaar is dit proces voltooid en kun je zeggen of iemand het visuele leersysteem (beelddenken) of het verbale leersysteem (taaldenken) dominant gebruikt.

Informatie verwerken

Alle leerlingen horen dezelfde uitleg van de docent. De informatie die zij vertelt, doorloopt bij hen de volgende stappen:

- opnemen;
- verwerken;
- opslaan/onthouden;
- gebruiken.

Een **beelddenker** ziet plaatjes in zijn hoofd en leert het liefst door te **doen**, te **ervaren** en te **kijken**. Deze leerling heeft tijd nodig om bij het plaatje een woord te vinden.

Andere leerlingen 'zien' woorden en als je ernaar vraagt, zien ze ook een plaatje. Zij leren door goed te **luisteren**. Een taaldenker leert graag lijstjes uit zijn hoofd en is vaak beter in het maken van toetsen dan een beelddenker.

Taaldenken versus beelddenken

Kennismaken met taaldenken

Taaldenken is denken in woorden en begrippen. De informatie wordt opgenomen en eenduidig, dus zo exact mogelijk, benoemd. Een taaldenker **bekijkt de wereld objectief**: 'Ik zie een witte vaas.' Of: 'Jan raakte geïrriteerd doordat Johan tegen hem aan botste. Punt.' Of: 'Deze toetsopgaven zijn gemakkelijk: ik reproduceer gewoon wat de docent me heeft meegegeven.'

Tijdens begrijpend lezen of luistertoetsen kunnen taaldenkers objectief blijven. Hierdoor kunnen ze de tekst goed onderzoeken, ontleden en de vragen makkelijker beantwoorden. Ze kunnen dus goed **analyseren**.

Tieners die **in taal denken**, werken **vanuit een detail naar het grote geheel**. Letter voor letter leren lezen, gaat ze dan ook gemakkelijk af. Geschreven taal staat zwart-op-wit en kan zo gekopieerd worden. Op deze manier verwerft en verwerkt de taaldenker dan ook zijn informatie. Hij werkt vanuit de kern naar een geheel en trekt **logische conclusies**.

Taaldenkers onthouden de leerstof **letterlijk** en voeren opdrachten **op volgorde** uit. Ze zijn dan ook een kei in het onthouden van feiten, formules en regels.

Ze denken **stap voor stap** en in **volgorde**. Het vertellen van een verhaal verloopt meestal soepel en begrijpelijk.

Taaldenkers voelen zich vaak als een vis in het water in het huidige voortgezet onderwijs. Het is hen op het lijf geschreven.

Kennismaken met beelddenken

Beelddenken kan omschreven worden als een ruimtelijke manier van denken. Het is denken in beelden en gebeurtenissen, niet in woorden en begrippen. **Het is een oorspronkelijk denkproces waarbij verschillende soorten (zintuigelijke informatie) gelijktijdig wordt verwerkt.** Het zijn sensitieve belevers en denkers; beeld, geluid, geur, beweging, gedachten en sensaties worden tegelijk verwerkt. Beelddenkers ‘zien’ beelden van situaties en gebeurtenissen, waarin meerdere zaken tegelijkertijd zichtbaar worden. Hierdoor overziet de beelddenker snel het geheel en (door)ziet hij snel oplossingen. Nu nog proberen deze onder woorden te brengen.

Een beelddenker **bekijkt de wereld subjectief**: ‘Ik zie een beige vaas.’ Of: ‘Jan raakte geïrriteerd doordat Johan tegen hem aan botste. Johan was al de derde die dit deed, dus ik kan me voorstellen dat hij hierdoor geïrriteerd raakte. Of zou het toch iets anders zijn...?’ Of: ‘Hoe zat het ook alweer met deze toetsopgaven? Wat wil de docent nu graag van me horen?’

De beelddenker **overziet het geheel** en **denkt associatief**. Hij voegt eigen ervaringen en kennis toe en ziet logische verbanden. Hij gaat van het geheel naar de kern.

Tieners die in **beelden denken** willen graag **de zin en de bedoeling** van opdrachten weten. Wanneer ze die begrijpen, zijn ze uit zichzelf meestal erg gemotiveerd om met iets bezig te zijn.

Beelddenkers zijn zoals gezegd sensitieve belevers en denkers. Ze kunnen zich goed verplaatsen in de ander en hebben **een sterk inlevingsvermogen**. Ze voelen vaak vanbinnen of iets passend en juist is. Dit kan best lastig zijn in hun tienerjaren, omdat ze ook graag bij een groep willen horen. Niemand voelt zich graag alleen.

Mensen voelen zich vaak aangetrokken tot **de creativiteit** van beelddenkers. Hiermee bedoelen we niet alleen hun kunstzinnige talenten zoals tekenen of hun muzikale uitingen, maar ook hun creatieve manier van denken. Ze zijn een ster in het denken in het grote geheel, in holistisch denken, en hebben vaak direct een oplossing voor kwesties waar anderen geen oplossing voor kunnen vinden.

De sterke kanten van de beelddenker

De beelddenker:

- is creatief in het verzinnen van nieuwe dingen;
- tekent of knutselt graag;
- voelt veel dingen goed aan, heeft een goed inlevingsvermogen;
- is een doorzetter;
- is origineel;
- heeft veel fantasie;
- zorgt voor anderen, omdat hij intuïtief begrijpt wat er om hem heen gebeurt;
- beredeneert de wereld niet maar beleeft hem; go with the flow!
- ziet oplossingen die anderen niet zien, doordat hij goed 3D kan kijken;

- heeft gevoel voor ritme;
- heeft vaak een eigen kijk op situaties;
- kan gemakkelijk overeenkomsten zien binnen, maar ook tussen verschillende vakken;
- kan lastige situaties snel overzien, heeft een goed overzicht.

De zwakkere kanten van de beelddenker

De beelddenker:

- heeft moeite met woorden en taal;
- heeft moeite met het vertellen van een verhaal;
- kan dromerig zijn op onhandige momenten;
- heeft moeite met het opvolgen van instructies;
- neemt de informatie die hem verteld wordt vaak heel letterlijk op;
- heeft moeite om zich te concentreren;
- vertelt vaak dingen in een onlogische volgorde;
- vertelt vaak dingen met weinig woorden;
- heeft moeite met het verwoorden van zijn gedachten;
- heeft moeite met tijd inschatten en indelen;
- kan erg impulsief zijn;
- heeft moeite met luisteren;
- is vaak wat onhandig.

Ben ik een beelddenker?

Iedereen denkt in meer of mindere mate in beelden. De reclamewereld weet dit als geen ander en maakt er al jaren gebruik van. Ongeveer 53 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs is in meer of mindere mate een beelddenker. Het kan zijn dat jij wel heel goed je huiswerk kan plannen, terwijl de meeste beelddenkers hier moeite mee hebben. En misschien ben je wel helemaal niet zo goed in ruimtelijk inzicht als je buurvrouw. Kortom, elke beelddenker is anders. Ach, iedereen is anders.

Toch is het fijn om te weten of je meer in beelden denkt dan in taal, zodat je passende strategieën kunt inzetten tijdens de eerste jaren op het voortgezet onderwijs en misschien ook in de jaren erna.

Bekijk de **karaktervergelijking** op de volgende pagina's eens aandachtig en kruis desnoods aan waarin jij jezelf herkent. Realiseer je wel dat dit een snelle check is. Wil je echt heel graag weten in welke mate je in beelden denkt, overweeg dan een *wereldspel*afname bij een van de signaleerders. Dit is een non-verbale test om beelddenken te signaleren.